

EVOLUȚIA ȘI STRUCTURA ARIERATELOR

Conf. univ. dr. Ion GHIZDEANU, președinte
Carmen RISTEA, șef serviciu
Comisia Națională de Prognoză

Rezumat	Abstract
<p>Arieratele reprezintă plățile restante acumulate în timp, ca urmare a neachitării obligațiilor față de furnizori, bănci, bugete.</p> <p>Plățile restante din economia românească s-au menținut, după anul 2001, în jurul valorii de 60 miliarde lei, cu un vârf în anul 2003, când plățile restante au totalizat 63,5 mld. lei și un minim în anul 2006, situat la 53,1 mld. lei.</p> <p>Anul 2008 a reprezentat anul cu una dintre cele mai pronunțate creșteri a arieratelor (creștere cu circa 22% față de anul 2007). Astfel, arieratele au ajuns la sfârșitul anului la 70,4 miliarde lei, față de 57,8 miliarde lei la sfârșitul anului 2007.</p> <p>Una din cauzele majore ale menținerii la un nivel ridicat a arieratelor din economie o reprezintă pierderile înregistrate de companii. Astfel, la sfârșitul anului 2008 pierderile agenților economici au ajuns la 42,9 mld. lei, ceea ce reprezintă o pondere de 8,5% din PIB, comparativ cu cele înregistrate în anul 2007, când au reprezentat 5,2% din PIB.</p> <p>Prezentul articol încearcă să realizeze o analiză a evoluției arieratelor, atât la nivel național, cât și pe ramuri de activitate Caen, căutând să surprindă cauzele care au condus la creșterea acestora din anul 2008.</p>	<p>Arrears are overdue payments accumulated over time, due to the non-payment of the obligations to suppliers, banks and budgets.</p> <p>Overdue payments in the Romanian economy remained after 2001 at around Lei 60 billion, with a peak in 2003 when they amounted Lei 63.5 billion and a minimum in 2006, placed at Lei 53.1 billion.</p> <p>Year 2008 was the year with one of the most pronounced increases in arrears (by about 22% as compared to 2007). Thus, arrears reached Lei 70.4 billion at the end of year, as against Lei 57.8 billion at the end of 2007.</p> <p>One of the major causes of maintaining a high level of arrears in economy is loss recorded by companies. Thus, economic units loss reached Lei 42.9 billion at the end of 2008, which means a share of 8.5% of GDP, as compared to 2007 recordings, when amounted 5.2% of GDP.</p> <p>This article aims to carry out an analysis of developments in arrears, both at national level and Caen branches seeking to capture the causes that led to their growth during 2008.</p>
<p>Cuvinte cheie:</p> <p>✓ arierate, plăți restante, interîntreprinderi, bugetul general consolidat, buget de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat</p>	<p>Keywords:</p> <p>✓ arrears, overdue payments, general consolidated budget, state budget, state social security budget</p>

Arieratele (plățile restante) s-au acumulat în timp, ca urmare a neachitării obligațiilor față de parteneri, bănci, bugete, ceea ce a contribuit la blocajul financiar din economie. Blocajul financiar a apărut ca urmare a amânării la plată a sumelor datorate atât între companii, cât și între acestea și bugetul public și sistemul bancar.

Astfel, blocajul financiar a fost resimțit pe toate fluxurile financiare, indiferent de forma de proprietate a capitalului. Din cauza blocării fluxurilor financiare, precum și a altor factori ce au acționat în economia reală, s-a deteriorat grav echilibrul financiar al agenților economici, fiind afectate rentabilitatea și eficiența activității acestora, ceea ce a condus la o rată a profitabilității destul de redusă.

Încă din primii ani ai perioadei de tranziție, blocajul financiar a reprezentat o problemă a economiei românești. Dacă într-o primă perioadă acest blocaj a apărut din inadaptabilitatea sectorului de stat la cerințele economiei de piață, ulterior, deși sectorul privat a devenit majoritar, blocajul financiar s-a menținut la cote ridicate.

Astfel, pentru ca sectorul de stat să-și diminueze datoriile către buget sau sectorul concurențial - de altfel, una din cerințele importante pentru îmbunătățirea capacității economiei românești de a face față presiunilor concurențiale de pe Piața Unică Europeană - începând cu anul 2000 s-au luat permanente măsuri pentru întărirea disciplinei financiare iar toate societățile de stat au fost atent monitorizate, inclusiv în cadrul acordurilor anterioare cu Fondul Monetar Internațional.

Deși economia s-a restructurat și participarea pe piața unică europeană a arătat că există o competitivitate externă bună, arieratele se mențin încă la un nivel ridicat. Acestea au reprezentat și în perioada de creștere economică o modalitate de asigurare a resurselor financiare pentru producție.

Chiar în perioada de creștere economică 2001-2008, blocajul financiar a reprezentat un procent ridicat din produsul intern brut, afectând performanțele economiei generale.

Prezentând un scurt istoric al blocajului financiar se remarcă faptul că în anul 2000, anul reluării creșterii economice, stocul de arierate (plățile restante) reprezenta circa 40% din produsul intern brut.

În perioada de pregătire pentru aderare, perioadă în care ritmul mediu de creștere a produsului intern brut a fost de 6,1% (perioada 2001-2006), arieratele, ca pondere în PIB, s-au redus cu 24,6 puncte procentuale (comparativ cu anul 2000) până la 15,4% în anul 2006.

Valoric, plățile restante din economia românească s-au menținut, după 2001, în jurul valorii de 60 miliarde lei, cu un vârf în anul 2003, când plățile restante au totalizat 63,5 mld. lei și un minim în anul 2006, situat la 53,1 mld. lei.

Evident că pe măsura creșterii valorice a produsului intern brut, ponderea arieratelor în PIB s-a redus, de la 37,0% în anul 2002, la 13,97% în anul 2008.

- mld. lei -

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
PIB	117,9	152,0	197,4	247,4	289,0	344,7	412,8	504,0
Arierate	41,3	56,3	63,5	61,5	54,0	53,1	57,8	70,4
% în PIB	35,0	37,0	32,2	24,9	18,7	15,4	14,0	13,97

Sursa: Prelucrări CNP a datelor din bilanțurile contabile centralizate de MFP

Evoluția arieratelor în anul 2008

Anul 2008 a reprezentat anul cu una dintre cele mai pronunțate creșteri a arieratelor, în condițiile în care produsul intern brut s-a majorat, în termeni reali, cu 7,1%. Astfel, arieratele au ajuns la sfârșitul anului la 70,4 miliarde lei, față de 57,8 miliarde lei la sfârșitul anului 2007, în creștere cu circa 22% (plus 12,6 mld. lei).

Creșterea din anul 2008 a urmat unei perioade de relativă stagnare a nivelului arieratelor din perioada 2005-2007, când acestea au crescut doar cu 3,8 mld. lei (54 mld. lei în anul 2005; 53,1 mld. lei în anul 2006 și 57,8 mld. lei în anul 2007).

Cele mai mari creșteri s-au înregistrat în cazul plăților restante către furnizori (arieratele interîntreprinderi), de la 45 mld. lei în 2007 la 56 mld. lei în 2008. Ca urmare, ponderea acestora în total arierate a ajuns la aproape 80%, comparativ cu 66% în anul 2004.

Este de precizat că schimbarea compoziției arieratelor, de la datorii către bugetul consolidat la datorii către interîntreprinderi¹ – este o constantă a ultimilor ani. Ponderea datorii restante către bugetul general consolidat s-a redus de la 28,8% în 2004 la 18,5% în 2008.

- % -

	2004	2008
Plăți restante total	100,0	100,0
Interîntreprinderi	66,3	79,6
total buget consolidat	28,8	18,5
credite bancare, dobânzi	4,9	1,9

Sursa: Prelucrări CNP a datelor din bilanțurile contabile centralizate de MFP

Se poate constata că datoriile restante către bugetul general consolidat au provenit în principal din restanțele către bugetul asigurărilor sociale de stat și din restanțele bugetului de stat.

¹ Pentru a surprinde mai bine plățile restante către bugetul consolidat s-a efectuat o nouă împărțire a plăților restante, respectiv furnizorii și obligațiile restante față de creditori au fost grupate alcătuind plățile restante interîntreprinderi, iar plățile restante către bugete au format bugetul consolidat.

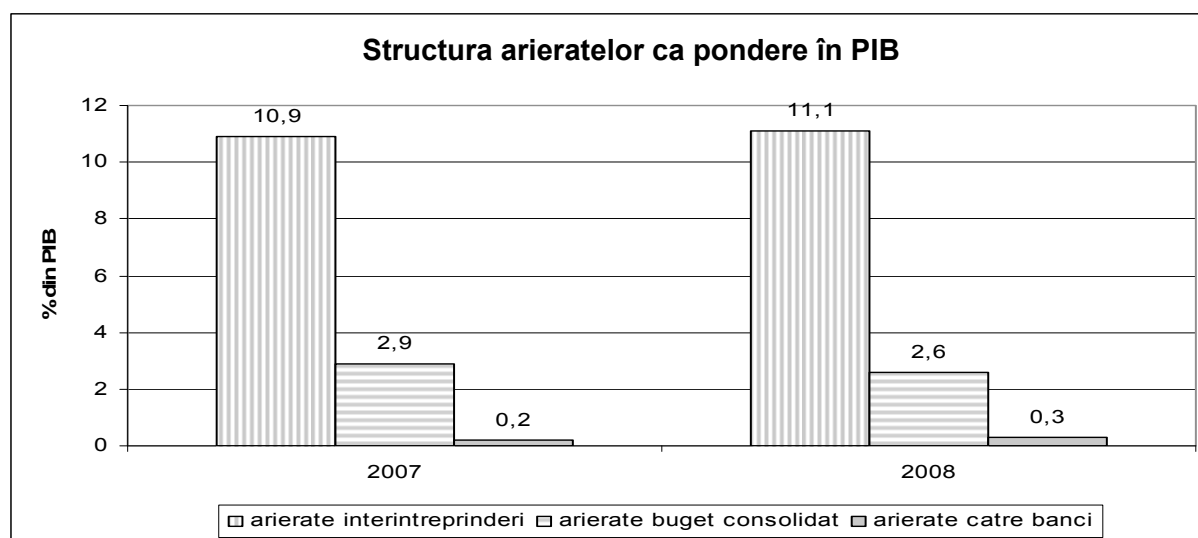
Nr. crt.		Anul				
		2004	2005	2006	2007	2008
1	Plăți restante total (2+5+10):	61,5	54,0	53,1	57,8	70,4
2	Interîntreprinderi (3+4)	40,8	37,6	39,1	44,9	56,0
3	- furnizori	29,3	26,6	27,3	32,0	40,1
4	- obligații alți creditori	11,5	11,0	11,8	12,9	15,9
5	Total buget consolidat (6+7+8+9)	17,7	14,4	12,7	11,9	13,0
6	- bugetul de stat	8,6	6,9	6,0	5,4	5,7
7	- bugetele locale	0,9	0,7	0,4	0,4	0,4
8	- bugetul asigurărilor sociale	7,1	6,3	5,8	5,5	6,3
9	- bugetul fondurilor speciale	1,1	0,5	0,5	0,6	0,6
10	Credite bancare, dobânzi	3,0	2,0	1,3	1,0	1,4

Sursa: Prelucrări CNP a datelor din bilanțurile contabile centralizate de MFP

O particularitate a anului 2008 se referă la faptul că acesta este primul an când datoriile restante către bugetul asigurărilor sociale au depășit sensibil pe cele către bugetul de stat (6,3 mld. lei față de 5,7 mld. lei); acestea au ajuns să reprezinte 48,5% din totalul datoriilor către buget - față de 40% în anul 2004.

În ceea ce privește structura arieratelor ca pondere în PIB se remarcă o creștere a arieratelor interîntreprinderi și cele către bănci și o scădere a arieratelor către bugetul public:

- arieratele interîntreprinderi (furnizori și obligații restante față de alți creditori) au crescut ca pondere în PIB, cu 0,2 puncte procentuale (de la 10,9% la sfârșitul anului 2007, la 11,1% la sfârșitul anului 2008);
- arieratele către bănci au înregistrat o creștere cu 0,1 puncte procentuale (de la 0,2% la 0,3%);
- arieratele la bugetul general consolidat s-au redus cu 0,3 puncte procentuale pe seama scăderii cu 0,2 puncte procentuale (pp) la bugetul de stat și cu 0,1 pp la bugetul fondurilor speciale.

Sursa: Prelucrări CNP a datelor din bilanțurile contabile centralizate de MFP

Una din cauzele majore ale menținerii la un nivel ridicat a arieratelor din economie o reprezintă pierderile înregistrate de agenții economici. Astfel, **la sfârșitul anului 2008** pierderile agenților economici practic s-au dublat, ajungând la 42,9 mld. lei, ceea ce reprezintă o pondere de 8,5% din PIB, comparativ cu cele înregistrate în anul 2007 (5,2% din PIB).

Relațiile de creditare stabilite între agenții economici, extrabancari, gratuit și cu ignorarea riscului insolvabilității partenerului împrumutat, au condus la o redistribuire de surse între agenții economici cu activități neprofitabile și în final la amânarea la plata multora din acestea, provocând blocarea fluxului financiar.

Pierderi mari se localizează în sectoarele care dețin un volum mare al plăților restante. Astfel, 8 activități cu o pondere a arieratelor proprii de peste 3% în totalul arieratelor generează și cea mai mare parte a pierderilor din economie, respectiv 43,33% din acestea.

	Ponderea în plăți restante	Ponderea în pierderea netă totală
Total	52,52%	43,33%
Comerț cu ridicata cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete	15,00%	7,11%
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	8,80%	5,67%
Comerț cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor	6,02%	5,76%
Construcții și clădiri	5,62%	15,07%
Extracția cărbunelui superior și inferior	5,14%	0,91%
Depozitare și activități auxiliare pentru transporturi	4,40%	2,34%
Lucrări de geniu civil	4,30%	2,85%
Transporturi terestre și transporturi prin conducte	3,24%	3,62%

- % -

Sursa: Prelucrări CNP a datelor din bilanțurile contabile centralizate de MFP

Cele mai multe din activitățile cu pondere în arieratele totale au această poziție datorită arieratelor interîntreprinderi. Spre exemplu: față de ponderea arieratelor interîntreprinderi în total arierate de 79,6% pe total economie, în comerțul cu ridicata această pondere a fost de 94%, în producția și furnizarea de energie electrică și termică 88,2%, iar în comerțul cu amănuntul (exclusiv comerțul cu autovehiculele) 91,6%.

Ponderi peste 90% a arieratelor interîntreprinderi mai dețin o serie de ramuri, cum ar fi: extracția petrolului brut și a gazelor naturale (99,92%), fabricarea produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice (95,67%), fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice (92,18%), fabricarea produselor din tutun (90,67%) etc.

În ceea ce privește plățile restante către bugetul general consolidat, activitățile cu pondere în această categorie de arierate sunt pe de o parte activități din proprietatea de stat, iar pe de altă parte activități cu evaziune și economie neobservată ridicată.

Astfel, în industria de extracție a cărbunelui datoriile restante către bugetul general consolidat reprezentau 96,5% din totalul arieratelor din această activitate, în extracția minereurilor metalifere 71,2%, activități în care proprietatea de stat este majoritară.

Urmează, ca importanță a arieratelor către bugetul general consolidat, o serie de servicii bazate pe valorificarea resursei de muncă (fără pondere mare a furnizorilor), precum: activități de servicii privind forța de muncă (72,5%), activități de investigații și protecție (57,7%), activități de cercetare-dezvoltare (44,8%), intermediere financiară (29,9%), activitatea de poștă și curier (29,8% arierate către bugetul general consolidat din total arierate), activități de peisagistică și servicii pentru clădiri (28%), activitatea de asigurare-reasigurare (22%), învățământ (21%); pentru comparație pe ansamblul economiei, ponderea arieratelor către bugetul general consolidat în total arierate a fost la sfârșitul anului 2008 de 18,5%.

Din totalul arieratelor către bugetul consolidat, 20 de ramuri au datorii către **bugetul de stat**, de peste 60% din total. Cele mai mari ponderi se regăsesc în ramuri ca: intermediere financiare; telecomunicații; comerț cu ridicata, cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete; industria metalurgică; producția și furnizarea de energie electrică, termică, gaze și apă caldă; fabricarea produselor din tutun; fabricarea băuturilor.

Denumire activitate Caen ²	Total buget consolidat	Din care:	
		Bugetul de stat	Bugetul asigurărilor sociale de stat
Intermedieri financiare	100,0	93,59	4,30
Telecomunicații	100,0	76,22	21,52
Comerț cu ridicata cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete	100,0	71,53	21,59
Industria metalurgică	100,0	69,88	20,75
Fabricarea echipamentelor electrice	100,0	68,13	25,92
Producția și furnizarea de energie electrică, termică, gaze și apă caldă	100,0	67,33	26,8
Fabricarea produselor din tutun	100,0	63,98	36,01
Fabricarea băuturilor	100,0	63,83	18,62

Sursa: Prelucrări CNP a datelor din bilanțurile contabile centralizate de MFP

Referitor la datoriile restante către **bugetul asigurărilor sociale de stat**, ponderi de peste 62% se regăsesc la următoarele ramuri: extracția minereurilor metalifere; fabricarea de mașini și echipamente; fabricarea mobilei; fabricarea mijloacelor de transport rutier; tăbăcirea și finisarea pieilor; fabricarea articolelor de îmbrăcăminte.

Denumire activitate Caen	Total buget consolidat	Din care:	
		Bugetul de stat	Bugetul asigurărilor sociale de stat
Extracția minereurilor metalifere	100,0	4,34	90,1
Fabricarea de mașini și echipamente	100,0	24,18	67,01
Fabricarea mobilei	100,0	28,72	63,99
Fabricarea autovehiculelor de transport rutier	100,0	32,01	63,63
Tăbăcirea și finisarea pieilor	100,0	29,61	62,85
Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte	100,0	33,43	61,69

Sursa: Prelucrări CNP a datelor din bilanțurile contabile centralizate de MFP

Putem concludiona că anul 2008 a înregistrat o creștere a arieratelor, ajungând la 70,4 mld. lei (prețuri curente), ponderea cea mai mare este deținută de plățile restante interîntreprinderi, care au ajuns să reprezinte 79,6% din total, în timp ce plățile restante către bugetul general consolidat reprezintă 18,5% din total. Această creștere a arieratelor a avut ca principale cauze următoarele:

- Criza economică și financiară internațională;
- Reducerea lichidităților financiare, ca urmare a politicii monetare restrictive în ceea ce privește creditarea;
- Scăderea încrederii investitorilor, cât și a încrederii consumatorilor, ceea ce a determinat o scădere a consumului;
- Insolvabilitatea partenerilor de afaceri, rezultat al declinului sever al producției;
- Majorarea pierderilor acumulate de companii și care împiedică desfășurarea unor activități normale care practic s-au dublat la sfârșitul anului 2008 față de anul anterior;
- Numărul mare al societăților comerciale active, care au înregistrat pierderi. Astfel din numărul total de societăți care au depus bilanțuri contabile în anul 2008 pe total economic, respectiv din 663.844 societăți, 43,8% din acestea au înregistrat pierderi.

² Clasificare a activităților din economia națională/20.04.2007 - Institutul Național de Statistică (M.O. nr. 293/03.05.2007)